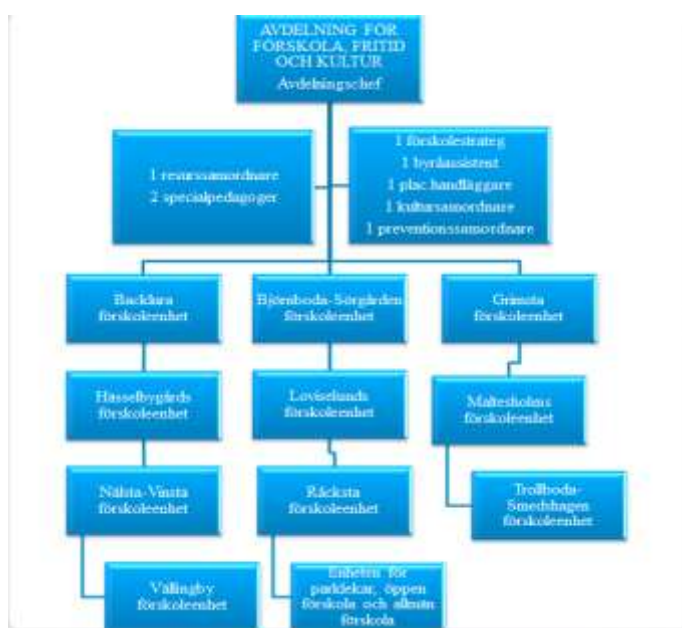

Bilaga avseende kvalitetsarbetet för förskoleverksamheten i Hässelby- Vällingby stadsdelsförvaltning 2013

Strukturella förutsättningar och organisation *Organisation*

Förskolorna i Hässelby Vällingby, totalt 50 adresser, är indelade i tio resultatenheter. Förskoleverksamhetens resultatenheter tillhör stadsdelens avdelning för förskola, fritid och kultur som leds av en avdelningschef. Under året har avdelningen genomgått en omorganisation och inom avdelningen finns nu, utöver förskoleenheterna, även en enhet för parklekar, öppen förskola och allmän förskola. Inom den sistnämnda enheten organiseras öppna förskolor i samverkan med socialtjänsten varför de benämns som familjecenter.

Inom avdelningen finns förskolestrateg, kö- och placeringsfunktion, byråassistent, resurssamordnare samt specialpedagoger. De centralt placerade specialpedagogerna arbetar på uppdrag av förskolechef med konsultation och handledning till arbetslagen utifrån ett specialpedagogiskt perspektiv.

Inom stadsdelen finns tre stadsdelsövergripande specialgrupper för barn i behov av särskilt stöd varav en för barn med allergi och infektionskänslighet, en för barn med autismspektrumtillstånd samt en grupp för barn med fysiska funktionshinder. Dessa grupper är fördelade på tre olika enheter.

En enhet har en finsktalande avdelning vilken efterfrågas även från familjer boende i andra stadsdelar.

Vid en av förskoleenheterna i Hässelby Gård erbjuds barnomsorg utanför stadens ramtider, det vill säga på kvällar och helger.

Under året har i snitt sju förskolebarn och ett skolbarn erbjudits omsorg på obekväm arbetstid.

Förutsättningar

Förskolecheferna och enhetschefen för parklekar, öppna förskolor samt allmän förskola träffas två gånger per månad under ledning av avdelningschef. Förskolecheferna tillsammans med avdelningschefen utgör förskolans ledningsgrupp. Därutöver ingår en förskolechef i avdelningens samverkansgrupp med uppdrag om en termin i taget.

Samtliga förskolechefer har format en ledningsorganisation för sin enhet där det ingår biträdande förskolechef, pedagogisk ledare och samordnare eller avdelningsansvariga. Verksamhetens behov och förutsättningar ligger till grund för att enheternas ledningsgrupper kan variera.

Satsningarna på utveckling av förskolecheferna, med hänsyn till de stärkta behörighetskraven enligt skollagen, fortgår. Sju förskolechefer har under året ingått i den statliga rektorsutbildningen.

Hässelby Vällingby är en expanderande stadsdel befolkningsmässigt vilket gör att barnantalet varierar under året beroende på efterfrågan. I vissa geografiska områden ser vi en större rörlighet än tidigare på grund av att familjer flyttar in och ut. Det pågår flera nybyggnadsprojekt, dels för att möta det ökade behovet men också för att ersätta äldre förskolor då det finns gamla byggnader som inte längre håller måttet. Där så är möjligt är det SISAB:s konceptförskola som går under namnet Framtidens förskola som byggs. Prioriteringarna för vad som åtgärdats har främst utgått från de inspektioner som genomförts av Arbetsmiljöverket och Miljöförvaltningen.

Antalet barn med annat modersmål än svenska som är placerade i de kommunala förskolorna ligger på samma nivå som året innan, det vill säga på 58 procent. Samtidigt är det stora skillnader

mellan de geografiska områdena inom stadsdelen. En särskild språkpeng har utgått för barn med annat modersmål än svenska. Barngruppernas storlek och andel barn per personal ligger under kommunfullmäktiges indikator. Detta skapar goda förutsättningar för verksamheten.

Andelen förskollärare uppgår till 38,7 procent vilket är en marginell förbättring med 0,5 procent sedan förra året då andelen förskollärare var 38,2 procent. Såväl utbyggnaden som andelen pensionsavgångar gör att årsmålet inte uppnås fullt ut. Under året har två personer som utbildats från barnskötare till förskollärare tagit examen. Ytterligare tre personer förväntas ta sin förskollärarexamen i januari 2014. Därtill kommer drygt 60 studenter som går den reguljära förskollärarytbildningen och genomför sin verksamhetsförlagda del av utbildningen, VFU, på någon av förvaltningens förskolor. Av dessa 60 är 14 inom projektet "Övningsförskola". Antalet handledare som utbildats under året är 17 stycken.

Antal barn i stadsdelen	2343
Andel förskollärare	38,7 %
Barn per personal	4,84
Barn per grupp	15,6
Andel barn med annat modersmål	1368
Antal språk	110

Siffrorna tagna från SCB statistik, mätdatum 15 oktober.

Ofta förekommande benämningar och förkortningar som används i denna bilaga är PIM, Praktisk IT- och mediekompetens, NTA, Naturvetenskap och teknik för alla, IKT, Informations- och kommunikationsteknik samt VFU, Verksamhetsförlagd del av utbildningen. Förkortningarna PIM, NTA, IKT och VFU kommer att användas genomgående i texten som följer.

Underlag, källor och kvalitetsarbetets genomförande

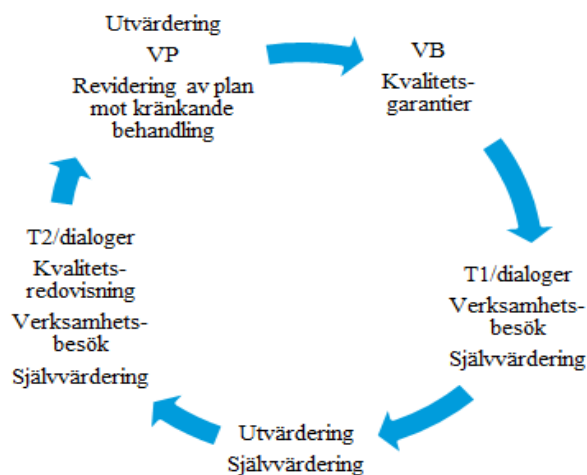
Förvaltningens redovisning grundar sig på flera olika uppföljningsinstrument för att skapa en samlad bild av måluppfyllelsen. Verksamheternas egna ILS redovisningar (såsom VP & tertialrapporter) och kvalitetsbeskrivningar tillsammans med brukarenkäter, medarbetarenkäter och den indikator som tagits fram genom stadens gemensamma självvärderingsinstrument ger tillsammans information om hur

målen uppfylls. Inkomna synpunkter och klagomål är viktiga i sammanhanget för att identifiera eventuella brister, men kan även genom beröm styrka goda arbetssätt. Därtill kommer Miljöförvaltningens och Arbetsmiljöverkets inspektioner.

Resultatdialogerna vid framtagande av redovisningarna och inspektionen via utbildningsförvaltningens inspektörer

ger på stadsdelsnämndnivå information om behov av övergripande utvecklingsområden inom hela verksamhetsområdet. Under året har en förskoleinspektion av utbildningsförvaltningen utförts i en av enheterna. Inspektionen har genomförts med utgångspunkt i stadens kvalitetsindikator för förskolans verksamhet. Inspektionen utgör en tillgång för förvaltningens förskolor då den erbjuder en möjlighet att utveckla kvaliteten i verksamheten. Erfarenheterna har spridits från den deltagande enheten till förvaltningens övriga förskolor genom att resultatet har analyserats i chefsgruppen. Detta skapar förutsättningar för en lärande organisation och för en likvärdig kvalitet i verksamheten.

I övrigt förs diskussioner i förskolechefsledningen två gånger per månad. Återkommande avstämningar mellan avdelningschef och förskolechef, vid verksamhetsbesök samt månadsvisa avstämningar med ekonomiavdelningens controller.

Arbetsformer

Förskoleledningen, det vill säga förskolechefer och avdelningschef, har fattat beslut om ett fördjupat fortsatt kvalitetsarbete i samarbete med utbildningsförvaltningen med fokus på mål- och resultatstyrning. Här involveras samtliga medarbetare inom förskolans område. Totalt har 75 utvecklingspedagoger utsetts, vilka fungerar som samtalsledare inom sina enheter. Utvecklingspedagogerna är indelade i mindre grupper och träffas två till tre gånger per termin med

handledaren. Inom projektet mål- och resultatstyrning har ett gemensamt reflektionsprotokoll tagits fram. Genom protokollet ges möjlighet att göra jämförelser såväl inom enheterna som på förvaltningsnivå.

Resultatdialoger förs på stadsdelsnivå utifrån enheternas kvalitetsdokument för gemensamma diskussioner kring det systematiska kvalitetsarbetet och erfarenhetsutbyte kring uppnådda mål. Dialogerna förbereds med gemensamma frågeställningar och förskolecheferna har med sig flera personer från sin ledningsorganisation. För att få en helhet deltar även representanter från ekonomi- och personalavdelningen. I resultatdialogerna identifierar förskolecheferna gemensamma styrkor och förbättringsområden. År 2013 har resultatdialoger ordnats kring tertialrapport 2 och kvalitetsredovisning.

Förskoleundersökningen presenteras och diskuteras vid olika föräldraforum som till exempel föräldramöten och förskoleråd för att få en tydligare bild av innebörden i föräldrarnas svar. Resultat från medarbetarenkäter presenteras, diskuteras och arbetas med på bland annat arbetsplatsträffar för att identifiera framgångsfaktorer.

Förskoleverksamheternas pedagogiska idé organiseras utifrån det pedagogiska utvecklingsarbetet som går under namnet ”Förskola på 2000-talet” vilket är förvaltningens samlade grepp för gemensamma satsningar såsom stadsdelsövergripande nätverk och kompetensutvecklingssatsningar. För att nå delaktighet och inflytande utses arbets- eller styrgrupper med representation från alla nivåer inför gemensamma projekt och utvecklingssatsningar. Som exempel kan nämnas att styrgrupper bildats kring NTA och PIM satsningarna.

För att säkerställa att arbetet på förvaltningens förskolor utgår ifrån en vetenskaplig grund deltar förvaltningens förskolor i olika forskningsprojekt. De deltagande enheterna delger resultaten från forskningen till de övriga förskolorna i syfte att skapa en lärande organisation. Spridningsseminarier till exempel i form av pedagogiska caféer är ett stöd för förskolecheferna i fördjupningsprocessen ute i sina enheter.

För att öka medarbetarnas delaktighet i kvalitets- och utvecklingsarbetet ingår sex förskoleenheter i projektet ”Verksamhet och hälsa”. Detta har gett goda resultat i form av minskad sjukfrånvaro och ökad delaktighet. Fler enheter önskar komma med. Som en vidareutveckling deltar medarbetare, som ingått i projektet, i stadsövergripande utvecklingsgrupper.

Enheternas bedömning av måluppfyllelsen

Förskoleundersökningen 2013 visar att Hässelby-Vällingby ligger på högre NFI (nöjd föräldrindex) än föregående år. NFI för Hässelby-Vällingby är något lägre än stadens genomsnitt. I syfte att förbättra framtida resultat och öka andelen nöjda föräldrar fortgår projektet ”Mål- och resultatstyrning” för förvaltningens samtliga förskoleenheter. Därutöver har de förskolor som inte förbättrat sina resultat från 2012 tagit fram egna handlingsplaner.

Det finns en del skillnader mellan de olika förskolornas totala resultat när det gäller förskoleundersökning. Detta gäller även mellan olika förskoleadresser inom samma resultatenheter. I några fall kan ett lågt NFI (nöjd föräldrindex) kopplas till lokaler som inte är ändamålsenliga. I de flesta handlingsplanerna har förskolornas ledning tagit fram modeller för en tydligare kommunikation med föräldrarna. Föräldrar efterfrågar mer praktiska exempel på vad deras barn får vara med om under sin förskolevistelse. Den nya tekniken, som medarbetarna erövrat genom utbildning i PIM, är till stor hjälp när det gäller att involvera föräldrarna i barnens vardag på förskolan.

En utmaning för förvaltningens förskolor är att arbeta för en jämnare och mer likvärdig kvalitet. Kvalitetsindikatorn är ett verktyg som hjälper till att skapa kontinuitet för arbetet med att uppnå större likvärdighet i verksamheten. Personalens helhetsbedömning av ”förskolans förmåga att stödja barns lärande och utveckling” ligger på värdet 3.7. KF:s årsmål är 3.6.

Enheterna kan, utifrån uppföljning och utvärdering, se att ett projektinriktat arbetssätt med observation och pedagogisk dokumentation utgör en grund för verksamhetsutveckling.

Åtaganden

Svarsfrekvensen i förskoleundersökningen för Hässelby-Vällingby stadsdel blev 69 %, vilket kan jämföras med 70 % för staden totalt. Föräldrarna har generellt gett ett något bättre omdöme än föregående år.

Förskoleundersökning	2013	2012
Andel nöjda föräldrar avseende utveckling och lärande	74 %	70 %
Mitt barns utveckling och lärande synliggörs, dokumenteras och följs upp.	68 %	66 %

Den pedagogiska miljön uppmuntrar till utveckling och lärande	76 %	Frågan fanns ej med år 2012
---	------	-----------------------------

Utveckling och lärande

När det gäller ämnesområden matematik och språk har resultaten i förskoleundersökningen förbättrats något. En ny fråga för året handlar om förståelsen för naturvetenskapliga fenomen.

Resultatet pekar på att den stadsdelsgemensamma satsningen på projektet NTA har gett avtryck i verksamheten. Förskolorna behöver dock hitta sätt att i större utsträckning integrera NTA i förskolans arbetssätt samt att medvetandegöra föräldrarna hur ämnesområdet visar sig i förskolans arbete. Två nya frågor i förskoleundersökningen handlar om kultur och skapande verksamhet. Resultatet gällande området kultur visar att arbetet på förskolorna behöver förtydligas i enlighet med stadens intention om att erbjuda kultur för, med och av barn.

Nämndmål:

Barnen utvecklar sin matematiska, naturvetenskapliga och tekniska förmåga.

Förväntat resultat:

Resultat i brukarundersökningen kring föräldrarnas upplevelse av utveckling och lärande ökar till 73 % (67 %). KF:s indikator utifrån personalens självvärdering ökar.

Förskoleundersökning	2013	2012
Mitt barn uppmuntras i att utveckla sitt matematiska tänkande	70 %	67 %
Mitt barn uppmuntras i att utveckla sin förståelse för naturvetenskapliga fenomen	75 %	Frågan fanns ej med år 2012

Det uppsatta målet med en höjning på sex procent nås inte fullt ut inom området matematik.

Enheterna beskriver att förskolornas pedagogiska miljöer erbjuder en mångfald av material och aktiviteter som främjar nyfikenhet samt inspirerar och inbjuder till matematiskt tänkande hos barnen. Barnen prövar matematiska begrepp, undersöker, jämför, sorterar och klassificerar. Enheterna beskriver hur matematiska begrepp integreras i vardagen genom skapande och utlek.

Förskolorna arbetar med naturvetenskapliga experiment och teknik i vardagen. Enheterna beskriver att barnen har fått

möjligheter att upptäcka och utforska kemikaliska processer och fysikaliska fenomen.

Enheterna redogör för att förskolorna i stor utsträckning arbetar med miljö- och naturvårdsfrågor. I arbetssättet ingår att ge barnen ökad förståelse för ett hållbart samhälle, bland annat för källsortering och återvinning. Flera enheter deltar i skräpplockardagen som är en kampanj inom organisationen Håll Sverige Rent. Övriga aktiviteter som pågår inom området är arbetet med Grön Flagga certifiering. Inom stadsdelen finns dessutom flera kök som kravcertifierats.

Nämndmål:

Barnen utvecklar sin språkliga och kommunikativa förmåga.

Förväntat resultat:

Resultatet i brukarundersökningen avseende språkutveckling ökar till 73 % (71 %).

Förskoleundersökning	2013	2012
Mitt barn uppmuntras i att utvecklas språkligt	76 %	71 %

Resultatet har ökat med fem procent vilket är tre procent högre än det uppsatta målet.

Den pedagogiska verksamheten har stor betydelse för barns tidiga språkutveckling, inte minst för de barn som har svenska som andraspråk. Förskolan har också en viktig uppgift i att visa på skönlitteraturens roll som källa till kunskap och upplevelser.

Andelen barn med annat modersmål än svenska har bidragit till att förskolorna blivit bättre på att ta vara på de olika språkkunskaper som finns hos befintlig personal. Personalen i stadsdelen har en medvetenhet om vilken betydelse de har som språkliga förebilder men det finns utrymme att utveckla arbete med flerspråkighet och interkulturellt förhållningssätt. Forskning visar att barn som utvecklar sitt modersmål också får bättre möjligheter att lära sig svenska samt utöka kompetenser i många andra områden.

Förskolorna i Hässelby-Vällingby samarbetar med stadsdelens bibliotek, vilket gynnat barns uttrycksformer, till exempel i form av drama, sång samt rim och ramsor. Samtliga förskoleenheter i stadsdelen har tillgång till Mediatekets material. Barnen använder sig av faktaböcker och IKT för att söka kunskap. För att följa forskningen finns personal representerade i de stadsövergripande språknätverken i samarbete med språkforskningsinstitutet.

Nämndmål:

Kulturaktiviteter erbjuds som upplevelse och med möjlighet till delaktighet.

Förväntat resultat:

Kulturombud från samtliga verksamhetsområden samverkar kring utbud av olika aktiviteter. Flickors engagemang och deltagande i kultur- och fritidsverksamheter ökar.

Förskoleundersökning	2013	2012
Jag är nöjd med de kulturaktiviteter som mitt barn erbjuds i förskolan.	53 %	Frågan fanns ej med år 2012
Mitt barn uppmuntras till lek genom eget skapande.	79 %	Frågan fanns ej med år 2012

Barnens eget kulturskapande med hjälp av olika skapande material samt drama och musik ingår i förskolornas arbetssätt. Enheterna beskriver att barnen arbetat med många olika uttrycksformer och därigenom tillägnat sig många nya begrepp.

Normer och värden

Nämndmål:

Att alla barn utvecklas utifrån sina intressen och förmågor.

Förväntat resultat:

Andelen föräldrar som upplever att pojkar och flickor ges lika möjligheter att utvecklas ska öka i brukarundersökningen till 89 % (87 %).

Förskoleundersökning	2013	2012
Andel nöjda föräldrar avseende normer och värden	83 %	82 %
Flickor och pojkar ges lika möjligheter att utvecklas	88 %	87 %
Andel nöjda föräldrar avseende barns inflytande	76 %	75 %

Det uppsatta målet med en höjning på två procent nås inte fullt ut.

Förskolornas utvärderingar ger en bild av att flickor och pojkar har lika stort inflytande över verksamhetens innehåll. Personalen ger alla barn möjlighet att uttrycka och utveckla sin vilja samt sina behov och intressen. Detta får stöd i förskoleundersökningen genom en högre andel nöjda föräldrar än föregående år.

Personalen ökar successivt sin medvetenhet om och synliggör det egna förhållningssättet i syfte att aktivt motverka traditionella könsmonster. Arbetet med genus och jämställdhet är en ständigt pågående process och personalens medvetenhet om sitt förhållningssätt spelar en avgörande roll för hur väl man lyckas implementera arbetssättet i vardagspraktiken.

Enheterna beskriver att de pedagogiska miljöerna är formade så att barnen kan göra egna val när det gäller material och aktiviteter. Barnintervjuer och den pedagogiska dokumentationen används som redskap för att fånga barns intressen samt att utmana dem vidare i utveckling och lärande. Det finns en förståelse för hur personalens förhållningssätt påverkar barns möjligheter till inflytande. Denna insikt behöver fördjupas genom att ytterligare förtydliga vad som ska reflekteras över och dokumenteras. Barnen behöver göras än mer delaktiga och ha inflytande i större utsträckning över dokumentationen.

Förskola och hem

Förskoleundersökningen visar att stadsdelen höjt sitt resultat något gällande andelen nöjda föräldrar och samverkan med hemmet. I syfte att synliggöra och förtydliga förskolans uppdrag avseende utveckling och lärande har enheterna bjudit in till olika former av föräldradialoger.

Medvetenheten om vikten av samverkan med föräldrar har utvecklats. Enheterna provar på nya arbetssätt kring samverkan och föräldrar bjuds in att delta i verksamheten i större utsträckning än tidigare. Föräldrarna har involverats i olika forum för att tydliggöra förskolans uppdrag och koppla läroplanens mål till praktiska utförda aktiviteter. Den föräldraaktiva inskolningen är ett exempel på ett arbetssätt som bidrar till förståelse för förskolans uppdrag och leder till ökad samverkan. Föräldrarnas deltagande i samband med starten på förskolan har visat sig skapa förutsättningar för fortsatt delaktighet och inflytande.

Utvecklingssamtal erbjuds minst en gång per år. Diskussioner kring verksamhetens innehåll sker på olika nivåer i organisationen, från den egna avdelningen på förskolan till förvaltningsnivå, för att göra föräldrarna än mer delaktiga.

Förskoleundersökning	2013	2012
Andel nöjda föräldrar avseende samverkan med hemmet	74 %	72 %
Jag känner mig välkommen att ställa frågor och framföra synpunkter på verksamheten	78 %	78 %

Jag har fått information om förskolans mål och arbetssätt	78 %	75 %
NFI	79 %	68 %

Beräkning av NFI (nöjd föräldrindex) har gjorts om från år 2012. NFI beräknas enbart på frågan om man som helhet är nöjd med förskolan. Föregående år bestod NFI av flera frågor inom området nöjdhet. Siffran för NFI varierar mellan förskoleenheterna, från lägst 36 till högst 95.

Samverkan med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet

Nämndmål:

Förskola, skola och socialtjänst utvecklar former för samverkan.

Förväntat resultat:

Att tidigt skapa förutsättningar för barn som är i behov av fortsatt stöd för sin utveckling och sitt lärande. Att tidigt upptäcka barn som behöver särskilt stöd i sin utveckling.

Under året har ett arbete med att bygga upp en tätare kontakt mellan förskola och socialtjänst bland annat i form av konsultationstillfällen för förskolans personal pågått. Samverkan med socialtjänsten i syfte att tidigt upptäcka barn som riskerar att fara illa sker även via stadsdelens två familjecenter där öppen förskola erbjuds och socialsekreterare finns tillgänglig.

En fortsatt utveckling av samverkan mellan förskola, skola och socialtjänst pågår. En revidering av policydokumentet för rutiner i samband med övergången från förskola till skola och fritidshem har färdigställts av staden och ska implementeras under 2014. En inledande samverkansträff har genomförts mellan förskola, skola och socialtjänst med fokus på hur verksamheterna ska arbeta fram en samsyn kring de nya riktlinjerna samt hur riktlinjerna och stödmaterialet ska omsättas i vardagen. Extra stor vikt kommer även fortsättningsvis att läggas vid överförandet av barn i behov av särskilt stöd.

Likabehandling

Enheternas beskrivningar ger en bild av att förskolan utgör en viktig arena som mötesplats där demokratiska värden grundläggs hos barnen. Ett av personalens viktigaste uppdrag är att aktivt närvara i barnens samvaro och lek för att vägleda och att på ett tidigt stadium undvika utanförskap. Samtliga förskoleenheter redovisar att såväl barns som föräldrars delaktighet har ökat i framtagandet och uppföljningen av likabehandlingsplaner och

planer mot kränkande behandling. Enheterna beskriver att planerna har konkretiserats och levandegjorts genom att de anpassats i större utsträckning än tidigare till varje förskoleadress. På en del förskolor har det skrivits separata planer utifrån den egna barngruppens förutsättningar. På många förskolor har barnen tillsammans med personalen arbetat med olika projekt och etiska dilemman kring värdegrundsfrågor.

Tidigare utvecklingsinsatser

I förskoleundersökningen instämmer 92 procent av föräldrarna i påståendet ”förskolan är viktig för mitt barns utveckling och lärande”. Denna fråga är en stadsdelsspecifik fråga och avser således förvaltningens förskolor. Det kan ses som ett positivt resultat av förvaltningens övergripande satsningar inom , NTA och PIM.

PIM – Praktisk IT- och mediekompetens

Skolverkets PIM som påbörjats inom alla tio resultatenheter har bidragit till att förskolechefer och personal utökat sin praktiska IT kompetens och på detta sätt har ny teknik förts in i arbetet med barnen. Flera enheter har startat egna nätverk för arbetet med IKT i syfte att utifrån uppdraget i läroplanen utöka de kunskaper som barn på sikt kommer att behöva i samhället. Under 2013 har två PIM galor anordnats där diplom delats ut till de medarbetare som godkänts på nivå tre eller fyra (av fem möjliga). Inför PIM galan väljs ett antal filmer ut vilka gjorts av de personer som examineras. Genom att filmerna sedan visas på PIM galan bidrar evenemanget till lärande och erfarenhetsutbyte mellan förskolorna.

Under 2014 kommer Skolverket att avsluta PIM projektet. Stadsdelen har i dagsläget en väl fungerande PIM organisation och detta arbete behöver både förvaltas och utvecklas till att omfatta IKT i stort. Förskolorna behöver hitta nya former och utveckla en organisation för arbetet med IKT som ska implementeras i verksamheten i syfte att öka måluppfyllelsen utifrån läroplanens uppdrag.

Barn idag växer upp i ett digitalt samhälle och det är viktigt att förskolan hänger med i utvecklingen. IKT och digitala verktyg ger utökade möjligheter för barns utveckling och lärande. Utifrån uppdraget i läroplanen lägger förskolorna grunden till att barnen kan tillägna sig de kunskaper och den gemensamma referensramen som de på sikt kommer att behöva i samhället. Ett uppdrag som förskolan har är att rusta alla barn, oavsett bakgrund, till att möta framtidens behov genom att ge tillräckliga kunskaper.

Enheterna har kommit olika långt i hur de tänker kring den nya tekniken som ett pedagogiskt verktyg. Inom flera av enheterna har pedagogerna börjat använda sig av PIM i verksamheten. Pedagogerna utmanar och stödjer barnen med att använda IKT i såväl skapande processer som i tillämpning. Förutom att verktyget används i vardagen så bidrar det också till att utveckla den pedagogiska dokumentationen, vilket har gett avtryck i verksamheten på förskolorna.

	2013	2012	2011
Antal personal som påbörjat PIM	125	162	238
Antal personal som nått nivå 3/4	25/1	73/2	123

NTA – naturvetenskap och teknik för alla

Projektet NTA fortgår enligt planerna. Stadsdelen har ingått i projektet tillsammans med fem andra stadsdelar, vilka tillsammans byggt upp en gemensam organisation kring arbetet med NTA. Hässelby-Vällingby samarbetar i det här utvecklingsarbetet med Kungliga vetenskapsakademien och utbildningsförvaltningens mediatek. Detta blir en röd tråd till det arbete som fortsätter när barnen kommer till grundskolan.

Under året har samtliga förskoleenheter deltagit i NTA utbildningar, 56 personer i introduktionsutbildningar och 59 i temautbildningar. Handedarna har utbildats för att implementera de experimentlådor inom teman vatten, luft och ljud som används inom projektet. Under året i snitt 670 barn fått ta del av arbetssättet. Motsvarande siffra året innan var 210. Syftet att leva upp till läroplanens mål inom naturvetenskap, teknik och matematik tydliggörs när NTA i allt större utsträckning integreras i förskolornas arbetssätt. Förskolorna arbetar med experiment av olika slag, inom en del enheter har teknikhörnor inrättats. Flera enheter har startat NTA nätverk. Några enheter har utöver detta hittat former att kombinera arbetet inom naturvetenskap och teknik med praktisk IT- och mediekompetens.

Systematiskt kvalitetsarbete utifrån mål- och resultatstyrning

Det pågående utvecklingsarbetet inom mål- och resultatstyrning i samarbete med utbildningsförvaltningen genomförs i syfte att öka måluppfyllelsen och skapa en likvärdig förskola för alla barn.

Inom projektet, som pågått i tre terminer, anordnades i januari en halvdag om fortsatt utveckling. Resultatet av denna

utvärderingsträff visar att organisation och struktur spelar en avgörande roll i implementering och utveckling av arbetet med mål- och resultatstyrning. En heldag med erfarenhetsutbyte med de två övriga stadsdelarna som ingår i samma utvecklingsprojekt anordnades under våren. Fokus för dagen var reflektion som verktyg i uppföljningen. Eftersom projektet är förankrat vid Stockholms universitet föreläste en professor utifrån dokumentationens betydelse för att få syn på utveckling och lärande.

Arbetet med mål- och resultatstyrning bidrar till en fördjupning i diskussioner och reflektioner kring barns utveckling och lärande. Reflektionsprotokollen som utarbetats används som ett praktiskt verktyg i enheternas systematiska kvalitetsarbete. Enheterna beskriver att ambitionen är att skapa en öppenhet och en vilja att lära av varandra i organisationen, att skapa en reflekterande kultur. Genom nätverk och arbetsgrupper har pedagogerna utmanats i sitt reflekterande och fått möjlighet att verka i en lärande organisation. Enheterna har kommit olika långt med att få in reflektionen i det praktiska arbetet.

En av förvaltningens förskoleenheter deltog i årets Kvalitetsutmärkelse. Detta har bidragit till än mer fördjupade diskussioner i förskolans ledningsgrupp kring kvalitetsutvecklingen.

Kvalitetsindikatorn

Personalens helhetsbedömning av ”förskolans förmåga att stödja barns lärande och utveckling” ligger på värdet 3.7. KF:s årsmål är 3.6.

Här nedan redovisas utöver resultat för de olika områden i indikatorn även exempel från förskolorna när det gäller förutsättningar för bedömningarna och framgångsrika arbetssätt.

- **Pedagogisk miljö och material**

Genomsnitt	Variation
3,7	2,9 - 4,4

Arbetet med pedagogisk dokumentation som underlag för reflektioner om hur material och miljö påverkar barns läroprocesser behöver utvecklas. IKT behöver bli mer tillgänglig för barnen i de pedagogiska miljöerna. Förskolornas arbete och medvetenhet kring interkulturalitet, genus och normativitet ska fördjupas och synliggöras mer i miljöerna.

Ett exempel på ett framgångsrikt arbetssätt är arbetet med de pedagogiska miljöerna utifrån de dokumentationer som gjorts. Genom dessa har miljöernas ständiga förändring synliggjorts utifrån barnens behov.

- Skapande verksamhet och olika uttrycksformer

Genomsnitt	Variation
3,8	3,3 – 4,6

Den skapande verksamheten och arbetet med olika uttrycksformer behöver utvecklas och fördjupas. Barnen behöver utmanas med mer mångfacetterat material och utbudet av uttrycksformer behöver utvecklas.

Ett exempel på ett framgångsrikt arbetssätt är att ateljéristor arbetar med estetiska material och den pedagogiska miljön vilket gjort att ateljékulturen spridit sig i förvaltningens förskolor.

- Barns språkliga och kommunikativa utveckling

Genomsnitt	Variation
3,7	3,1 – 4,3

Dokumentation om barns språkutveckling behöver utvecklas, både för reflektion med barn och med föräldrar men även inom förskolan för att planera språkarbetet vidare. Förskolorna behöver använda sig av den kompetens som finns på ett effektivare sätt.

Ett exempel på ett framgångsrikt arbetssätt är att genom användandet av språkdomäner utvecklar personalen, i samarbete med föräldrar, arbetet med de flerspråkiga barnen.

- Barns matematiska utveckling

Genomsnitt	Variation
3,7	2,8 – 4,5

Arbetsättet kring matematik behöver utmanas utifrån ett genus- och likabehandlingsperspektiv samt ett interkulturellt förhållningssätt. Vidare behöver förskolorna fördjupa arbetet med olika matematiska aktiviteter med olika svårighetsgrad. Barnen behöver få fler mötesplatser där de tillsammans med andra barn kan prova olika matematiska fenomen.

Ett exempel på ett framgångsrikt arbetssätt är att genom att dela in året i fokusområden har de olika

läroplansområdena tydliggjorts. De gemensamma projekten har belyst matematiken i olika sammanhang.

- **Naturvetenskap och teknik**

Genomsnitt

Variation

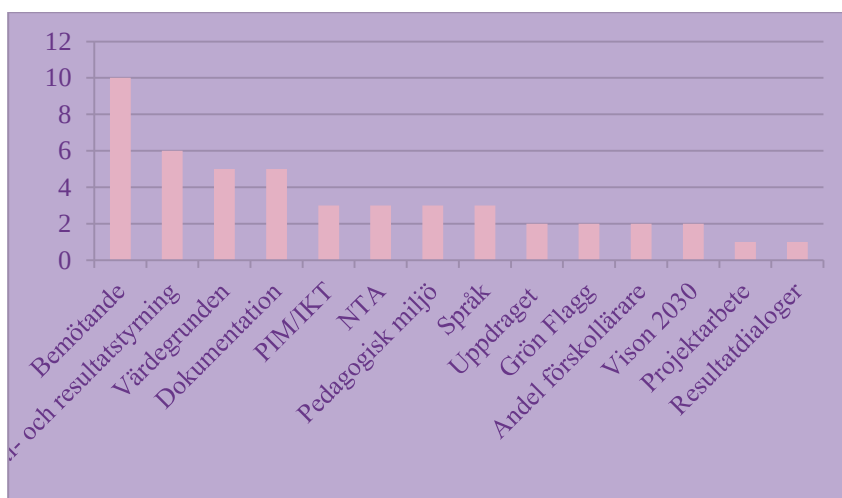
3,7	3,2 – 4,5
------------	------------------

Arbetet med naturvetenskapliga fenomen och tekniska lösningar behöver fördjupas i syfte att kunna utmana och inspirera barnen i olika projekt.

Ett exempel på ett framgångsrikt arbetssätt är att de olika projekten har haft fokus på naturvetenskapen. Fler handledare har utbildats inom NTA.

Utvecklingsområden inom enheterna

I nedanstående diagram redovisas utvecklingsområden som enheterna nämner i sina redovisningar:

Insatser

- Kompetensutveckling gällande förhållningssätt, kommunikation och bemötande.
- Stort fokus på förskoleundersökningen.
- Fortsatt arbete med PIM, NTA samt mål- resultatstyrning.
- Deltagande i olika forskningsprojekt.
- Grön Flagg.
- Utvecklingsgrupper.

Förväntade resultat

- Ökat samarbete med föräldrarna.
- Fördjupade kunskaperna inom olika ämnesområden.
- Fördjupade kunskaper i det systematiska kvalitetsarbetet.

- Fördjupade kunskaper inom pedagogisk dokumentation och reflektion.

Stadsdelsnämndsgemensamma insatser

De stadsdelsnämndsgemensamma insatserna som görs utgår ifrån identifierade brister och utvecklingsområden i verksamheten. I syfte att skapa goda förutsättningar för en lärande organisation initieras och genomförs ett antal gemensamma satsningar för förvaltningens alla förskolor. Utifrån de prioriterade utvecklingsområdena förvaltningen hade för 2013 har konkret arbete mot måluppfyllelse pågått utifrån nedan redovisade rubriker. En del av de övergripande satsningarna som pågått under året redovisas i tidigare avsnitt i denna bilaga. Det gäller arbetet med PIM, NTA och andelen förskollärare. Utöver dessa områden har ytterligare en del övergripande satsningar på stadsdelsnämnsnivå gjorts under året. Dessa beskrivs under rubriken övriga övergripande insatser.

Mål- och resultatstyrning

Under 2013 har förskolecheferna tillsammans med utvecklingspedagogerna identifierat ett gemensamt utvecklingsbehov som har genomsyrat arbetet i alla led inom verksamheten. Förvaltningen har utifrån detta identifierade utvecklingsområde gjort en satsning på övergripande nivå och anordnat tre föreläsningstillfällen kring pedagogisk dokumentation kopplat till barns inflytande. En forskare vid Stockholms universitet har föreläst om ”Pedagogisk dokumentation som motor i förskolan”. Enheterna beskriver att effekten av denna insats dels som en bekräftelse på befintliga kunskaper inom pedagogisk dokumentation och dels som utökad kompetens kring arbetet med mål- och resultatstyrning.

Nätverk

I syfte att synliggöra förskolans verksamhet och skapa delaktighet har ett praktiskt nätverk ”Nyfiken” inom skapande verksamhet genomförts i förvaltningens förskolor under ledning av förskollärares ateljérista kompetens. Ett vidare syfte har varit fortsatt implementering av den reviderade läroplanen genom att arbeta praktiskt med olika skapande språk. Utvärderingen visar att detta praktiska nätverk varit en inspirationskälla för de förskollärare och barnskötare som deltagit. Den kompetens som införskaffats genom nätverket har kommit barnen till dels i verksamheten. Nätverket avslutades med en veckolång vernissage i samband med förskolans dag i maj. Det gemensamma temat för arrangemanget var ”Spår av rörelse”.

Spridning av lärdomar från forskningscirkeln kring genus och jämställdhet

Arbetet med att fånga upp det som framkommit i den forskningscirkel kring genus och jämställdhet, som pågått under tre terminer i samarbete med Södertörns högskola, har fortgått under året. För att säkerställa att arbetet på förvaltningens förskolor utgår ifrån en vetenskaplig grund samt att ta vara på det arbete som utförts inom forskningscirkeln har förvaltningen genomfört pedagogiska caféer för medarbetare inom förskolan. Under ledning av en forskningsledare från Södertörns Högskola har pedagogerna fått ta del av vad som skett under forskningscirkelns tre terminer. Spridningsseminarier i form av pedagogiska caféer är ett stöd för förskolecheferna i fördjupningsprocessen, i deras arbete med genus och jämställdhet i enheterna. Forskningscirkeln har även varit tema för en VFU träff dit stadsdelsområdets VFU studenter och handledare bjudits in.

Heldagar med förskolechefgruppen inför inplanerade verksamhetsuppföljningar

Utvärdering av genomförda kvalitetsdialoger visar att dessa erbjuder en möjlighet att betrakta verksamheten objektivt. Dialogerna är ett sätt att utveckla den lärande organisationen och skapa förutsättningar för en likvärdig kvalitet i undervisningen. Diskussioner har förts i chefsgruppen om hur man ytterligare kan utveckla formerna för dialogen. En vidareutveckling är att införa en träff inför kvalitetsdialogen med diskussioner kring metoder, till exempel hur man tar fram underlag. Frågeställningar inför kvalitetsdialogen delas ut vid detta tillfälle. Det finns behov ute i verksamheten av att i ännu större utsträckning tydliggöra hur alla delar i kvalitetsprocessen hänger ihop. Att se ett samband mellan olika processer ökar förståelsen för varför vi gör som vi gör.

Involvera föräldrarna på ett tydligare sätt i kvalitetsdialogen. Öka andelen nöjda föräldrar avseende trygg och säker miljö samt utveckling och lärande

För att öka andelen nöjda föräldrar i kommande förskoleundersökning har flera åtgärder påbörjats. Förskolorna har analyserat resultatet på enhetsnivå. Föräldrarna har involverats i olika forum i syfte att tydliggöra förskolans uppdrag och koppla läroplanens mål till praktiska utförda aktiviteter. Utifrån analyserna och diskussionerna kring undersökningens resultat har förskolorna tagit fram handlingsplaner för förbättringsåtgärder. Planerna följs upp främst i tertiärrapporter, kvalitetsredovisningar, kvalitetsdialogen i chefsgruppen och i avstämningsmöten med avdelningschefen.

Revidering av strukturen för planeringstid

För att skapa bättre förutsättningar för förskollärarna att arbeta utifrån det förtydligade uppdraget i läroplanen har en revidering av strukturen för planeringstiden i samarbete med de fackliga företrädarna påbörjats under året. Flera av enheterna har tidigare lyft fram vikten av gemensamma riktlinjer för den pedagogiska utvecklingstiden.

Övriga övergripande insatser

Introduktionen av studenter som har sin VFU inom stadsdelen har utvecklats under året genom att en ny struktur för arbetet tagits fram. Två gånger per år inbjuds studenterna till förvaltningsövergripande träffar. Projektet ”Övningsförskola” bidrar i sammanhanget till att skapa en genomtänkt introduktion för studenterna, utöver stadsdelen även till yrkesrollen.

Som en del av vidtagna rekryteringsåtgärder har förvaltningen deltagit i stadens pilot gällande rekryteringsprojektet. I rekryteringssammanhanget nyttjar förvaltningen främst de möjligheter som kommer fram genom deltagandet i projektet ”Övningsförskola”. Även övriga samarbeten med regionens universitet och högskolor är exempel på arbetssätt som förväntas locka nya medarbetare.

Nya uppföljningsrutiner gällande arbete med barn i behov av särskilt stöd har tagits fram. I samband med detta har en utbildning för förskolans personal anordnats.

Förvaltningen har deltagit i Goda exempel mässan, en mässa för medarbetare, av medarbetare. Denna mässa anordnas av Stockholms stad i syfte att lyfta och sprida goda exempel över verksamhets- och förvaltningsgränserna. En av stadsdelens PIM-examinatorer har presenterat enhetens IKT arbete genom att berätta hur de använder sig av digitala verktyg i verksamheten. En pedagogisk ledare har berättat om verksamhetsutveckling i förskolan genom forskningscirkel kring genusarbete i samarbete med högskolan.

Stadsdelsnämndens analys av kvaliteten

Som underlag till den samlade analysen ligger de underlag som tidigare redovisats i denna bilaga. De bedömningsgrunder som enheterna främst utgår ifrån är självvärderingsmaterialet som resulterar i en indikator, medarbetarenkät, brukarenkät samt egna barnintervjuer. Det gemensamma reflektionsprotokollet som tagits fram via mål- och resultatstyrning är ett verktyg som underlättar för enheterna att få syn på hur verksamheten når läroplansmålen. Föräldrars synpunkter och klagomål ger viktig

information om verksamhetens utförande. Förskolecheferna använder sig även av sin egen ledarskapsrapport.

Resultatet från förskoleundersökningen gällande samverkan med hemmet har förbättrats något från året innan. Trots att utvecklingen går åt rätt håll finns det fortfarande utrymme för förbättring. Siffran för NFI (nöjd föräldraindex) varierar mellan förskoleenheterna, från lägst 36 till högst 95. Resultatet visar att det är stora skillnader mellan de olika förskolorna. Resultaten skiljer sig i några fall avsevärt även mellan adresserna inom samma enhet. Ett exempel på detta är att NFI (nöjd föräldraindex) inom samma enhet varierar från lägst 36 till högst 86. Förskolecheferna har tagit fram handlingsplaner utifrån resultaten. Handlingsplanerna kommuniceras med förvaltningsledningen i syfte att ta fram gemensamma strategier och framgångsfaktorer.

Förskolans uppdrag behöver ännu tydligare kommuniceras och förtydligas till föräldrarna. Arbetet kommer att utvecklas under 2014 med fokus på förhållningssätt, kommunikation och bemötande. Enheterna har påbörjat arbetet med att ta fram nya former för föräldrasamverkan i syfte att öka föräldrarnas delaktighet då det ibland kan vara alltför få som kommer till traditionella informationsmöten. I redovisningarna framkommer att enheterna har kommit olika långt när det gäller att skapa forum för kommunikativa möten samt att skapa tillitsfulla relationer till föräldrarna.

En utmaning för förvaltningens förskolor är att skapa en gemensam syn på uppdraget kring en likvärdig kvalitet i undervisningen. En annan utmaning är att inte tappa bort processer som påbörjats. Ett exempel på detta är de pedagogiska caféer som anordnats på övergripande nivå. Trots en satsning på övergripande nivå har enheterna inte nämnt dessa i sina redovisningar. För att skapa en lärande organisation är det angeläget att inte släppa projekten när de tar slut utan bygga vidare genom att skapa nya organisationsstrukturer. I syfte att skapa en lärande organisation genom tydliga strukturer kommer två pedagogiska veckor per år att införas.

För att säkerställa att arbetet på förvaltningens förskolor utgår ifrån en vetenskaplig grund deltar förvaltningens förskolor i olika forskningsprojekt. Förvaltningen inbjöds att delta i Skolverkets konferens "Forskning lyfter". En förskolechef, en förskollärare och avdelningschefen föreläste om förvaltningens pågående arbete kring forskning och utveckling.

Samarbetet med regionens universitet och högskolor är under fortsatt utveckling. Projektet "Övningsförskola" fortgår enligt planen. Den deltagande enheten har i samarbete med Stockholms universitet arbetat fram en struktur för arbetet, bland annat kalendarium och introduktion. Detta arbetssätt har delgetts till de övriga enheterna inom stadsdelen. Tanken är att i nära samarbete med universitetet samla ett större antal lärarstudenter vid samma förskoleenhet och samtidigt få en tydligare koppling mellan teori och praktik. Samverkansarbetet med "Övningsförskola" förväntas locka fler förskollärare till stadsdelen samt även på sikt öka stadsdelens attraktionskraft.

Ytterligare två forskningsprojekt har pågått under året. Ett av projekten har fokus på små barns lärande och bedrivs i samverkan med Linnéuniversitetet under tre års tid. Projektet benämns "Små barns lärande -Forskning och förskolans kvalitetsutveckling i samspel". Två av förvaltningens förskoleenheter deltar, tillsammans med elva andra kommuner. Under detta inledande år har två seminarier genomförts. En styrgrupp samt en referensgrupp på övergripande nivå har bildats inför det fortsatta arbetet. På lokal nivå träffas de deltagande enheterna samt avdelningsledning två gånger per termin, sammanlagt tio personer. Syftet för träffarna i den lokala gruppen är erfarenhetsutbyte och förankring av projektet. Spridning av erfarenheterna från projektet har påbörjats genom att en presentation av projektet har genomförts i chefsgruppen.

Det andra forskningsprojektet granskar förskolans roll för att undvika att barn hamnar i psykisk ohälsa. Det här projektet benämns TUTI (Tidig Upptäckt Tidig Insats) och genomförs i samarbete med Högskolan i Jönköping.

Samtidigt som forskningssatsningarna innebär kompetensutveckling för medarbetarna bidrar de till att bygga goda relationer med lärarutbildande institutioner. Erfarenheter och kunskaper från forskningscirkelarna sprids från de deltagande enheterna till förvaltningens övriga förskolor. Detta bidrar såväl till ökad kvalitet i verksamheten som till en likvärdig förskola för alla barn.

Utvecklingsområden på stadsdelsnämnds nivå

Identifierade utvecklingsområden utgör underlag för gemensamma kompetensutvecklingssatsningar. På stadsdelsnivå finns flera nätverk, vilka utgör en arena för erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling. Enheternas verksamhetsplaner med åtagande och arbetssätt knyter an till kommunfullmäktiges och nämndens egna mål för verksamheten.

Följande fem utvecklingsområden har identifierats utifrån enheternas redovisningar. Dessa områden kommer att prioriteras under det kommande året:

- Integrera informations- och kommunikationsteknik (IKT) som ett verktyg för barns lärande.
- Fortsatt deltagande i olika projekt tillsammans med universitet och högskolor, exempelvis "Små barns lärande" och "Övningsförskola" för förskolestudenters verksamhetsförlagda praktik, VFU.
- Systematiskt kvalitetsarbete utifrån projektet "Mål- och resultatstyrning" implementeras som ett ordinarie arbetssätt i förskolorna.
- Fördjupade kunskaper kring förhållningssätt, kommunikation och bemötande i syfte att öka andelen nöjda föräldrar i brukarundersökningen.
- Stärka barns språkutveckling bland annat genom ett utökat samarbete med biblioteken.

Förslag till kommunfullmäktige

Enheternas verksamhetsplaner med åtagande och arbetssätt knyter an till kommunfullmäktiges och nämndens egna mål för verksamheten. Däremot lyfts vikten av att samtliga enheter också gör sin verksamhetsuppföljning i ILS-webben i samband med tertialrapporterna. För att tydliggöra och implementera detta arbetssätt är fortsatta resultatdialoger inplanerade i samband med framtagande av verksamhetsplaner och tertialrapporter. Resultatdialoger över stadsdelsgränserna är ett annat medel som bidrar till ökat erfarenhetsutbyte kring kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling.